

פטור וחיוב נשים במצוות

1. ספר אבודרהם¹, שער שלישי, ברכת המצוות :

הטעם שנפטרו הנשים מהמצוות עשה שהזמן גרמא, לפי שהאישה משועבדת לבעלה לעשות צרכיו. ואם היתה מחוייבת במצוות עשה שהזמן גרמא אפשר שבשעת עשיית המצווה יצוה אותה הבעל לעשות מצוותו, ואם תעשה מצות הבורא ותניח מצוותו - אוי לה מבעלה, ואם תעשה מצוותו ותניח מצות הבורא - אוי לה מיוצרה, לפיכך פְּטָרָה הבורא ממצוותיו כדי להיות לה שלום עם בעלה. וגדולה מזו מצאנו שהשם הגדול הנכתב בקדושה ובטהרה נמחה על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו (שבת קטז', א').

2. ר' שמשון רפאל הירש² בפירושו לספר ויקרא, כג', מג' :

ברור שפטור נשים ממצוות עשה שהזמן גרמן, איננו נובע מחשיבותן הפחותה כביכול, או מתוך שהתורה לא מצאה אותן ראויות כביכול לקיים מצוות אלה. הטעם לאי חיובן במצוות אלו הוא, כפי שנראה לנו, בכך שאין התורה חושבת שנשים זקוקות למצוות אלו ולקיומן. התורה מניחה אצל נשותינו חיבה יתירה והתלהבות קודש לתפקידן בעבודת הבורא, יותר מאשר אצל הגברים. הגברים, שהנסיגות בחייהם המקצועיים מסכנים את נאמנותם לתורה, זקוקים מזמן לזמן לתזכורות מדרבנות ומזהירות בצורת מצוות שהזמן גרמן, לא כן הנשים שצורת חייהן כוללת פחות נסיגות וסיכונים כאלה.

3. שו"ת אגרות משה³, חלק או"ח ד' סימן מט' :

בענין התנועה החדשה של נשים השאננות והחשובות. בע"ה, יח' אלול תשל"ו.
מעלת כבוד ידידי הרה"ג מוהר"י קעלעמער שליט"א, רב בבאסטאן בקהילה חשובה. הנה בדבר הנשים השאננות והחשובות אשר בענייני הנהגות המדינות בעולם, הן גם כן מהלוחמות יחד עם התנועה כזו, עם הנשים הלוחמות בזה מכל העמים שבעולם, אבל נשים אלו שהן שומרות תורה, רוצות להכניס מלחמתן גם במה שנוגע לכמה דיני התורה, ויש מהן אשר מתפללות בטלית וכדומה בעוד דברים, ורוצה שאביע בזה דעתי בעצם הדבר, ואיך שיתנהג כת"ר"ה [כבוד תורתו הקדושה]....
וממילא זה שהתורה פטרה ממצוות עשה שהזמן גרמה הוא מן התורה וגם רבנן לא חייבום, כי לא ראו בזה שום צורך לחייבן, ואדרבה משמע שהצורך הוא לפוטרו דווקא מהטעמים שפטרן תורה, ולבד טעמי התורה שלא ידוע לסתם

¹ ספר מנהגים והלכות של ר' דוד אבודרהם (ספרד, מאה 14

² מחשובי רבני גרמניה במאה ה-19 אבי תנועת תורה עם דרך ארץ – ראה בלימודים כללים חלק חיוני בחינוכם של בני תורה.

³ ספר שאלות ותשובות של גדול הפוסקים בארה"ב במאה ה-20, ר' משה פיינשטיין.

אינשי [אנשים], אף לא לתלמידי חכמים גדולים, ואנו מחוייבין להאמין שאיכא [יש] טעמים גדולים לקב"ה
נותן התורה,
איכא גם טעמים גלויים לכל. כי סתם נשים בעולם אינם עשירות ועליהן מוטל גידול הילדים והילדות,
שהיא מלאכה היותר חשובה להשי"ת ולהתורה, וכן ברא השי"ת בטבע כל מין ומין דמבעלי חיים שהנקבות
יגדלו את הולדות ואף את מין האדם לא הוציא מן הכלל בזה.
שגם טבע הנשים מסוגל יותר לגידול הילדים שמצד זה הקל עליהן שלא לחייבן בלמוד התורה,
ובמצות עשה שהזמן גרמה.
שלכן אף אם ישתנה סדור החיים בעולם גם לכל הנשים ולעשירות בכל הזמנים ואף כשאפשר למסור
הגידול
לאיזה אינשי ונשי כבמדינתנו - לא נשתנה דין התורה ואף לא דין דרבנן,
ולא תועיל שום מלחמה, כי אין שום כח לשנות אפילו בהסכם כל העולם כולו שום דבר,
והנשים שמתעקשות ורוצות ללחום ולשנות - הן בחשיבות כופרות בתורה.
איברא דאיכא [אמת שיש] רשות לכל אישה לקיים אף המצוות שלא חייבתן תורה, ויש להם מצווה ושכר
על קיום
מצוות אלו, וגם לשיטת התוספות רשאות גם לברך על המצוות, וכמנהגינו שמקיימות מצוות שופר ולולב
וגם מברכות ...
ולכן גם הנשים מברכות "אשר קדשנו במצוותיו", כמו האנשים אף על המצוות שלא חייבתן תורה,
ורק שהוא קולא מאיזה טעמי השי"ת שרצה להקל לנשים כדלעיל ולא מצד גריעותא חס וחלילה ...

4. חיוב נשים לר' יהושע בן לוי

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א

אשה ודאי מדליקה, דאמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס .

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד א

ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בארבעה כוסות הללו, שאף הן היו באותו הנס .

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ד עמוד א

ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס .

5. ספר אבודרהם ברכת המצות ומשפטיהם ד"ה כל ישראל

... אבל מצות דרבנן נראה להם לתקן גם לנשים מטעם שאף הן היו באותו הנס. וכתב ר"ת שהנשים
חייבות בשלש סעודות שאף הן היו באותו הנס של מן דלחם משנה לקטו כולם בערב שבת. וכן חייבות
לבצוע על שתי ככרות. ועוד דבעשה דרבנן שוות בכל עד כאן. ומצאתי כתוב שהנשים חייבות בהבדלה
מדרבנן כיון שחייבות בקדוש כמו שאמרנו למעלה ממה שנאמר (ויקרא ו) ולהבדיל בין הקדש ובין החול.